

Společný rozvoj regionu v rámci Schengenských dohod

Marie Emilie Grossová

Anotace: *Příspěvek se zabývá rozvojem regionů ČR a SR v rámci Schengenských dohod. Hlavním záměrem společného rozvojového procesu v programovacím období 2007 – 2013 je podporovat společný rozvoj regionu v rámci společného Schengenského prostoru a součástí tohoto cíle je zabezpečování takových podmínek, které jej budou podporovat.*

Klíčová slova: *společný rozvoj regionů, Česká republika, Slovenská republika,*

Summary: The paper deals with development regions in the Czech and Slovak Republics. Main scheme common developing process in season 2007 – 2013 is subsidie of regions within the framework of the Schengen space.

Key words: *commons developing process, Czech Republic, Slovak Republic.*

1. Úvod

Společný rozvoj regionů v rámci Schengenského prostoru znamená zabezpečování takových podmínek, které jejich rozvoj budou podporovat. Program vznikl na základě společných aktivit české a slovenské strany a je součástí části 3 - Evropská územní spolupráce a spolufinancován bude z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

Na české straně se týká *Jihomoravského, Zlínského a Moravskoslezského kraje* a jeho globálním cílem je *podpora komplexního rozvoje příhraničních regionů*. Specifickým cílem je posílení přeshraniční spolupráce institucí a obyvatel, zvýšení konkurenceschopnosti přeshraničního regionu, budování přeshraniční dopravní a technické infrastruktury a rozvoj cestovního ruchu. V rámci cíle Konvergence se bude vztahovat na celé území ČR mimo hl. m. Prahy a bude spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Globálním cílem programu je zvýšení konkurence schopnosti české ekonomiky a přiblížení výkonnosti sektoru průmyslu a služeb úrovni hlavních průmyslových zemí Evropy. Dalším souvisejícím programem je Integrovaný operační program, který doplňuje operační a regionální operační programy uvedené v textu výše. Definuje intervence v oblastech rozvoje cestovního ruchu, kultury, informační společnosti, péče o zdraví, bydlení a veřejné správy a vytváří jednotný přístup těchto intervencí pro posílení atraktivnosti, konkurenceschopnosti a kvality života ve venkovských a městských regionech ČR a jeho specifickým cílem je posílení přeshraniční spolupráce institucí a obyvatel. Další operační program Středoevropského prostoru bere plně v úvahu nové směrnice Evropské unie o politice územní soudržnosti. Pokračuje v přístupu orientovaném na účastníky z oblasti politiky územního rozvoje, ale soustředí se i na nové účastníky z oblasti inovace a

ekonomického rozvoje. Program se zaměří na princip nad národností, tak, aby projekty měly důležitost či vliv na celé programové území, vyvinuly modelová řešení a zkušenosti v nadnárodní souvislosti a poskytly společné strategie rozvoje programového území.

Cíle programu:

zlepšení konkurenceschopnosti střední Evropy díky vytvoření a posílení stávajících opatření a struktur inovace a dostupnosti, zlepšení sociální a environmentální udržitelnosti díky zlepšení kvality životního prostředí a rozvoji atraktivních měst ve střední Evropě. Bude zaměřen zejména na přeshraniční spolupráci a jeho cílem je zlepšení efektivnosti územní spolupráce, přispění ke kvalitě územní spolupráce a podpora implementace programů přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce, poskytnutí prostoru regionům k diskuzi o strategiích pro přeshraniční a nadnárodní regionální rozvoj a zajištění přenosu inovací. Důraz bude kladen na externí komunikaci a posílení šíření dosažených výsledků a potřebným zdrojem informací a komunikačním systémem pro tento program bude internetová databáze a intranet. Globálním cílem společného rozvoje regionu je růst koheze a konvergence přeshraničního regionu, vytváření funkční sítě spolupracujících autorit s cílem podporovat udržitelný, integrovaný ekonomický, environmentální, sociální a kulturní integrovaný rozvoj přeshraničního regionu prostřednictvím zlepšení dostupnosti, rozvoje informatizace, turismu, zachování a rozvojem kulturních tradic.

Celkový strategický záměr:

sleduje zabezpečení plnění základních strategických cílů evropských a národních strategických dokumentů prostřednictvím společných projektů a aktivit a zabezpečuje se i jedna ze základních tendencí EU a to integrace a koheze v mezinárodních souvislostech.

Priority:

směřují i k vytvoření společných vizí rozvoje ve vybraných oblastech, které budou využívat potenciál a možnosti přeshraničního regionu při společném řešení hlavních problémů a je nevyhnutelné zabezpečit soustavnou koordinaci rozvoje a výměny náhledů na společné aktivity v jeho rámci.

V zájmu zabezpečení celkového strategického záměru navrhuje programový dokument podporovat dosažení následujících cílů:

1. Podpora rozvoje hospodářských a sociálních přeshraničních struktur zvyšujících konkurenceschopnost a zaměstnanost v regionu.
2. Zvyšování dostupnosti a kvality přeshraniční infrastruktury, která podporuje kohezi přeshraničního regionu.

Oba specifické cíle podporují aktivity, které v přeshraničním efektu v souladu s národními strategiemi budou přispívat k naplňování cílů Lisabonské a Göteborgské strategie.

Při zabezpečování specifických cílů rozvoje přeshraničního regionu je potřebné mít na zřeteli také tvorbu společných vizí integrované regionální ekonomiky, sociální koheze, ochrany přírodního a kulturního dědictví a dobrých sousedských vztahů.

Při přípravě na výše uvedené programy bylo nutno brát v potaz jednotlivé ukazatele daného regionu jako je například:

Ekonomika regionu:

je postavena především na restrukturalizovaných tradičních průmyslových odvětvích, jejichž rozvoj je stimulovaný především přímými zahraničními investicemi, dostupností lokálních materiálních vstupů a relativně laciné a kompetentní pracovní síly. Mezi další faktory rozvoje ve vazbě na příliv přímých investic patří strategická poloha regionu (z geografického hlediska spojuje východní a západní Evropu, přes území prochází mezinárodní dopravní koridory, ropovody a plynovody), propojení na světový trh (ČR a SR jsou členy OECD, WTO, EU a NATO) a relativně nízké náklady na práci především v SR (průměrná cena práce je na Slovensku v průměru o 40% nižší jako v ČR).

Region má diverzifikovanou produkční strukturu. Severní část regionu (Moravskoslezský, Zlínský, Žilinský a Trenčínský kraj) patří k tradičním a významným průmyslovým regionům obou zemí. Ekonomická struktura Žilinského regionu je ovlivněna blízkostí průmyslových zón České a Polské republiky. Ekonomická výkonnost a efektivnost severní části regionu byla negativně ovlivněna konverzí průmyslu v předcházejícím období, především v oblasti strojírenství jsou v regionu etablované dynamicky rostoucí odvětví automobilového průmyslu, zpracování kovů, přesného strojírenství, elektrotechniky, energetiky, chemické výroby, stavebnictví, celulózopapírenské výroby a textilní výroby, které v regionu rozvíjejí klastrové iniciativy. Jižní část regionu (jih Trnavského kraje, Jihomoravský kraj) je charakteristická především relativně vysokým podílem primárního sektoru na ekonomické výkonnosti regionu, a to zejména na slovenské straně hranice, kde zemědělská půda tvoří až 3/4 plochy celého Trnavského kraje.

Podnikatelské aktivity:

jsou celkově podprůměrné a v porovnání jednotlivých krajů jsou značné rozdíly. Hlavními směry činnosti malého a středního podnikání v regionu jsou obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží, činnosti v oblasti nemovitostí a služeb pro podniky, stavebnictví, pohostinství a ubytování, doprava a skladování a ostatní veřejné sociální a osobní služby.

Trh práce:

nejkomplikovanější situace je na severu regionu ČR, kde je nejvyšší míra nezaměstnanosti, špatná vzdělanostní struktura obyvatel a nízký počet volných a nově vytvářených pracovních míst. Do jisté míry je situace na trhu práce ovlivněna také nezájmem uchazečů o nabízená pracovní místa, která jsou potom obsazována zahraničními uchazeči.

Je zde poměrně vysoká míra nezaměstnanosti, která v ČR překračuje celorepublikovou úroveň především na severu regionu

Slovensko patří mezi země, kde se pracovní síla všeobecně považuje za jednu z nejvýznamnějších komparativních výhod země. Ukazuje se, že z hlediska udržení a dalšího rozvoje této komparativní výhody, klíčovou roli sehrává efektivnost a kvalita pracovní síly. Dominantní vliv na vývoj zaměstnanosti má ekonomické prostředí, které je ovlivněné především dynamikou hospodářského růstu. Toto ekonomické prostředí se v posledních letech výrazně změnilo ve slovenské části.

Vzdělanostní struktura obyvatel:

je poměrně příznivá má stoupající tendenci, tzn. že klesá podíl obyvatel bez vzdělání a se základním vzděláním a naopak roste podíl vysokoškolsky vzdělaných a podíl středoškoláků s maturitou i bez maturity. Na území se nachází množství významných center vysokoškolského

vzdělávání reprezentované univerzitami, vysokými školami a početnými detašovanými pracovišti jiných univerzit.

Příroda, kultura:

tyto předpoklady včetně stránky ekonomické a sociální jsou výtečné pro rozvoj téměř všech druhů vnitrozemského turismu. Cestovní ruch patří dlouhodobě na obou stranách hranice ke službám s dobrou bilancí, neboť na území je řada kulturních a historických památek celostátního i mezinárodního významu a pořádá se zde řada významných tradičních kulturních a sportovních akcí. Nejčastějšími zahraničními návštěvníky na obou stranách hranic regionu jsou hlavně turisté ze sousední země, tzn. že se zvyšuje podíl slovenských a českých turistů v příhraničním území.

Velký rozvoj zaznamenává cykloturistika a v porovnání s ostatními regiony má přeshraniční region, určitý náskok v budování značení cyklotras (zejména množství, délka a jejich propojení se sousedním Polskem a Rakouskem). Společným problémem vývoje cestovního ruchu je v obou zemích pokles nebo stagnace domácích návštěvníků. Tento trend je možno s menšími rozdíly pozorovat od roku 2000. Tato tendence je výraznější hlavně ve slovenské části regionu. Pozitivní trend mírného růstu počtu domácích a zahraničních návštěvníků je od roku 2002 zaznamenán jen v turisticky nejvýkonnějším regionu ČR, v Jihomoravském kraji a v SR v Žilinském kraji.

Dlouhodobým a nezlepšujícím se problémem ani v turisticky nejvýkonnějších regionech cílového regionu je nízká efektivnost služeb cestovního ruchu, především využití stálých lůžek v regionu. Největší efektivitu služeb cestovního ruchu vykazují lázeňská města jako Trenčianské Teplice, Bojnice, Piešťany, Turčianske a Rajecké Teplice, Luhačovice. Problém nedostatečného využití potenciálu rozvoje cestovního ruchu v celém cílovém regionu nespočívá v nedostatečném počtu ubytovacích zařízení, ale především v jejich kvalitě, kvalitě základní a doprovodné turistické infrastruktury, neexistenci lokální a regionální organizační struktury cestovního ruchu, nedostatečné kvalitě a marketingu služeb ČR a nabídce vlastních turistických produktů, programů či aktivit, založené na jejich jedinečnosti a atraktivnosti.

Na území regionu chybí hotely pětihvězdičkové kategorie a hotely vyšší kategorie jsou zastoupeny v menší míře v největších městech regionu pouze jsou zastoupeny hotely nižších kategorií a penziony, turistické ubytovny, kempy.

Kulturní památky:

je vybudována síť kulturních památek, památkově chráněných historických sídel a kulturních institucí, jsou zde muzea a galerie, existuje síť knihoven, divadel a kin a koná se řada velice úspěšných folklorních a lidových tradic, na české straně mezi nejvýznamnější patří Mezinárodní folklorní festival ve Strážnici, Jízda králů ve Vlčnově, na slovenské straně Folklorní festival v Myjavě, ve Východní, na Helpě, Festival lidové hudby v Habovce. Mezi další populární akce patří fašanky, vinobraní, hody, lidové slavnosti, a pod. K tomu také velkou mírou přispívají významné dopravně-gravitační a sídelní uzly, které mají v obou zemích mezinárodní a celostátní význam. Jsou současně i nejvýznamnějšími sídelními aglomeracemi celostátního až mezinárodního významu v obou zemích a jsou utvořeny kolem měst Brno, Ostrava, Trenčín, Žilina a Trnava.

Dostupnosť:

V regionu je 30 silničných a 14 železničných celných hraničných prechodů. Kromě toho jsou v regionu turistické hraniční přechody výhradně pro pěší, cyklisty, vodáky, běžkaře a jezdce na koni. Jejich využívání však vyžaduje zvláštní povolení, jedná se o malý pohraniční styk.

Efektivní využití těchto malých turistických cest je v současné době omezené, natolik nejsou v souladu s pravidly Schengenské dohody a v důsledku tohoto se prakticky dají používat jen oficiální hraniční přechody.

Závěrem

Věřme, že společným zájmem obou stran je naplnění specifického cíle posílení přeshraniční spolupráce institucí a obyvatel, zvýšení konkurenceschopnosti přeshraničního regionu, budování přeshraniční dopravní a technické infrastruktury a rozvoj cestovního ruchu. Současně je třeba očekávat zlepšení životní úrovně obyvatelstva dané oblasti na obou stranách hranice za pomoci kompetentních orgánů obou států.

Literatura

1. Směrnice EU část 3 - Evropská územní spolupráce,
2. Podmínky pro čerpání finančních prostředků z Evropského fondu pro regionální rozvoj,
3. Informace - Ministerstvo pro místní rozvoj ČR,
4. Statistická ročenka ČR,
5. Forum statisticum Slovacaum.

Kontakt:

JUDr. Marie Emilie Grossová, Ph.D.
Katedra veřejné správy a práva
Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha
U Santošky 17, Praha 5 150 00 Česká republika
Bydliště: Prostějov, Zborov 3, 796 01
e-mail: marie.grossova@volny.cz